

ISSN 1503-4291 34 771503-429032

Musikk: Notodden Bluesfestival, Vinylskatten, Godt Norsk, Sensasjonell utgivelse fra 2L, Opera i Dresden

00

Et musikalsk smykke!

Den ekstremt kostbare sølvkabelen til den danske tannlegen Søren Bertram, er det vakreste vi har sett. Et smykke! Men høy trynefaktor er heldigvis ikke det eneste positive. Lyden er er minst like ren og pen!

TEKST OG FOTO: KNUT VADSETH

erden har gått av hengslene!
De få virkelig rike blir stadig
rikere og de mange fattige blir
stadig fattigere. Det er pinadø
ikke vanskelig å forstå at mange får
spyfornemmelser av at noen meter ledning til musikkanlegget – som i tilfellet
Bertram – skal koste en halv million
kroner i bare 2 kanaler. For et multikanalanlegg må man ut med millionen!

Selv her hjemme er det stadig flere som utmerket godt kan kjøpe et musikkanlegg i millionklassen uten å reflektere nærmere over prisen- om det oppleves som en god handel. Og i min verden er et dyrt musikkanlegg en uendelig mye bedre idé enn en egen jet, en Hummer eller en annen 4-hjulstrekker som stjeler lufta og vinner alle trafikkulykkene.

Men grunnen til at Fidelity i det hele tatt omtaler kabler og annet utstyr i denne prisklassen, er knapt nok for de få som vil kjøpe denne kabelen. Det mest interessante er å finne ut hvor mye bedre-om noe- den er mer normalpriset utstyr. Og om de har noe å lære oss andre; bortsett fra at det er bedre å være ung, vakker og rik enn gammel, stygg og fattig...

VINN. VINN

For hvis disse rådyre kablene låter bedre enn andre kabler og dermed gir enda større musikalske opplevelser fra ditt eksisterende lydanlegg, så betyr det faktisk at de sedvanlige kablene er en større musikalsk rottefelle enn vi har ant. De simpelthen kaldkvæler favorittmusikken din! Og hvis mange nok av oss avslører dette, skapes et behov som raskt vil fylles av ivrige produsenter som kan tjene mer penger på å få til en rasjonell produksjon med mindre fortjeneste pr. enhet. Dette heller enn å håndlage få eksemplarer med skyhøye produksjon- og markedsføringsutgifter. Den musikalske himmelriket som vi nå har hørt en flik av via Nordost Odin,

Jorma og nå altså Bertram, vil kunne oppnåes til odel og eie av mange flere...

HVIS nå disse rådyre kablene virkelig er bedre, så skylder vi både konstruktørene og rikingene som kjøper disse greiene, en stor takk. For da varer det kanskje ikke lenge før vi andre kan få den samme musikalske opplevelsen

«HVIS nå disse rådyre kablene virkelig er bedre, så skylder vi rikingene en stor takk.» med mer normale budsjetter. Slik det har skjedd med høyttalere, forsterkere og ikke minst CD-spillere som nå på tampen av sin tid her på jorden(?) begynner å låte VIRKELIG bra...

EN NY DIMENSJON

Det første hakesleppet kom i et arrangement hos Oslo Hi-Fi Center hvor man på et Burmesteranlegg skiftet mellom de velkjente Valhalla kabler til den nye rådyre Odin modellen fra samme firma. Disse var entydig bedre, ikke 3-4 ganger så bra som prisen kunne indikere, men betydelig mer fyldig og avslappet uten å miste dramatikken. En hjerteskjærende forbedring på alle måter; hjærteskjærende fordi prisen knapt er for folk flest – selv om de selger bilen.

Jorma Koski sine kabler var også "bedre" på flere parametre enn vår referanse Valhalla, men jeg innrømmer at jeg ikke var særlig opptatt av HVOR mye bedre disse var . Jeg vurderte, arrogant nok, disse flotte kablene nærmest som en kuriositet på det skandinaviske markedetet grunnet prisen. Jeg fikk imidlertid ny respekt for lydkvaliteten da jeg hørte den balanserte signalkabelen i gruppetesten beskrevet lenger bak i bladet!

Bertram kablene så jeg for første gang på siste Horten-messe, men fikk aldri hørt dem. Jeg visste heller ikke hva de kostet! Og fikk bakoversveis da jeg fikk greie på prisen av den norske importøren High-End. Men da hadde jeg allerede lovet å lytte på dem...

Og allerede på high-end messen i Munchen fikk jeg en forsmak før jeg fikk koblet de opp i eget referanseanlegg. For der hadde Europadistributøren Audionord en stand med Magnepan høyttalere som de også distribuerer. Men det låt bare sånn der med et internasjonalt kjent kabelmerke. Dagen etter hadde man skiftet til Bertram sølv. For en fantastisk forbedring! Det var selvsagt en heldig match, men neppe

En kunstform, simpelthen!

Og utseendet på Bertram er da også en form for visuell kunst; enten det er som høyttaler- eller signalkabel - da konstruksjonen ser ganske lik ut. Men lyden er, som vi opplever den, ganske så forskjellig fra vår egen referanse Valhalla. Dette selv om førsteinntrykket fra Munchen kunne tyde på noe annet. Lydmessig likner Bertram kabelen faktisk mye mer på Supra Sword med dennes ganske mørke lydbilde som likevel slipper frem krispe detaljer i rikt monn. Problemet med et mørkt klangbilde er at mange opplever dette som "mindre oppløst" enn en lysere klangbalanse. Enda verre; mange opplever at en mørk klangbalanse struper dynamikken, et problem jeg selv har vært inne på i

forhold til de rimelige standard Supra, hvert fall den gamle typen jeg i sin tid jobbet med.

MUSIKK ELLER HI-FI?

Jeg må derfor skynde meg å tilføye at både undertegnede og resten av Fidelity-gjengen totalt sett mener at det komplette settet fra Betram er det "beste" vi hittil har opplevd i stua, men altså ikke helt uten kontroverser med viktige parametre. Vår påstand er likevel at mange av de litt "tvilsomme" parametre på Betramkabelen, simpelthen er et noe uvant resultat av langt mindre gnell og hissige forvrengningsfenomener enn vanlig. Og etter en smule nøling, innrømmer de fleste av oss at lyden minner mye mer om

levende musikk slik vi opplever den i konsertsalen, enn hva vi er vant til fra en typisk hi-fi anlegg!

Dette er ikke et enestående fenomen; noe av det samme skiller mellom Valhalla og Odin. Og det samme har skjedd med høyttalere som de siste par årene har løst noe av problemet i toppen med langt bedre diskantelementer. Det typiske hi-fi gnellet i toppen er betydelig redusert. Men så lenge ALLE høyttalere låt like gæærnt, hørte vi knapt problemet....

Det blir også litt som å rette opp et vaklevorent bord; etter å ha justert lengden på det ene benet som tydelig var for langt, oppdager man at også en eller flere av de andre beina må justeres en smule før bordet står helt støtt og i water. Og tro om ikke mange balanseteknikere nettopp "justerer" klangbalansen for å kompensere "feil" i eget monitorutstyr, enten det er fra høyttalere eller kabler...

Dette er årsaken til at vi i Fidelity benytter en rekke ulike musikkformer, innspillinger og platemerker når vi evaluerer et produkt. For plateinnspillingene har minst like mye av sin særegne personlighet, ikke minst med hensyn til klangbalansen, som ulike rom og ulikt utstyr. Derfor mener vi at et "typisk" snitt av eksisterende plater av ymse teknisk kvalitet, er det eneste fornuftige utgangspunkt for en evaluering av utstyret. Selv om kanskje mange av platene egentlig er "feil"? ▶

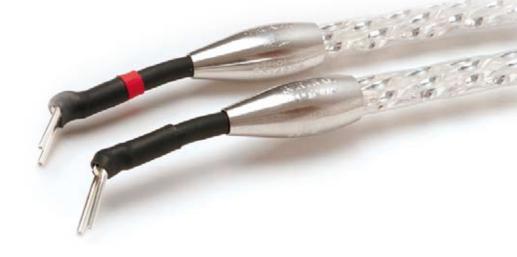
000

LYDEN AV BERTRAM

Mens Valhalla går dypt, men opplagt har problemer med å slippe igjennom nok strøm til den berømte/beryktede mellombassen som dermed blir en anelse anemisk, så oppleves Bertram som mye fyldigere nedover. Og dette solide musikalske fundamentet er noe av forklaringen på at Betram-systemet generelt oppleves mørktklingende.

Den største lydforskjellen er likevel i øvre mellomtone hvor klangbalansen på Bertram muligens er litt mer tilbakeholden. Jeg tror imidlertid dette mer er et psykoakustisk fenomen fordi Betram har mindre forvregninging enn Valhalla i dette området! Og det må presiseres at Valhalla uansett er blant de beste på markedet når det gjelder renhet og mangel på støy...

Men det er alt som er BORTE av vante lydfenomener på Betramkabelen som kan forvirre både nybegynnere og mer viderekommende; for her er det fjernet så mye tilvent støy, at man simpelthen lurer på om også musikkinformasjonen er redusert. Og dette går også på den dynamiske troverdigheten løs. For man hører helt klart at det ikke bare er klangbalansen som er uvant. Her er også dynamiske forløp som oppleves helt forskjellig fra det tilvente. Det er såvisst krispe detaljer med gnistrende attakk, men også en uventet forsiktighet andre steder. Det synes opplagt at dette har med den forbløffende reduksjon av støy å gjøre; harde lydkanter vil alltid oppleves som friskere i attakket enn en mer naturlig klang av tre, grisetarmer og harpiks. Men

det krever litt tilvenning, og man må alltid kunne spørre seg: Har tannlegen renset litt for godt?

MUSIKALSK TROVERDIG

Svaret er knapt entydig. Men desto mer man venner seg til lydbildet, desto mer opplever man at det hele låter veldig musikalsk og troverdig. Dette selv om man noen ganger synes at noe av attakket på pianoet synes redusert og nærværet på vokalister er litt distansert i forhold til orkestermiksen. Men dette er bagateller i forhold til opplevelsen av et helt enestående organisk lydbilde med en fyldig og litt karamellmyk akustisk ramme om superkrispe detal-

«Opplevelsen av et helt enestående organisk lydbilde...» jer. Og et fenomenalt stort rom hvor man kan vandre ubesværet mellom artistene som er holografisk som spikret til sin rette plass i det enorme lydbildet.

Dette låter typisk rørlyd (ikke skrik, jeg hører protestene), selv om referanseanlegget i dette testoppsettet kun var transistorbasert, inkludert den innebygde forforsterkeren på EMMlabs CDspiller. Totalinntrykket av det hele minner veldig mye om vår store opplevelse med den halvmillion kroner riggen til Esoteric. Men dengang med DP A-1 forsterker og B&W 801 høyttalere. Nå har vi skiftet til EC NEMO og Respons Dimension, men likevel er det lyden av Betramkabelene – og da i positiv betydning – som drar lyden det siste strekket mot noenlunde det samme musikalske Nirvana.

Dengang var det ikke bare det beste de fleste av oss hadde hørt i vante omgivelser; det var det beste mange av oss hadde hørt i det hele tatt! Og nå opplever vi et par kabler som drar et ulikt, men likeverdig anlegg mot den samme storslåtte musikalske opplevelse.

DYRT OG DISKRET

Bertram sølvkabler i signalveien og til høyttalerne betydde en forvandling av lydbildet som de fleste normalt vil tro krever enn betydelig oppgradering av en eller flere av komponenetene i det eksisterende anlegget. Selv om klangbalansen går mot det mørke, og dermed i de fleste ører låter mindre "oppløst", er det tydelig det motsatte som skjer med Betram kabelen; det blir forbausende levende og naturlig ikke bare i det sedvanlige øvre mellomtone og diskantområdet, men også i øvre bass og mellomtone. Mye av denne opplevelsen av naturlighet og tilstedeværelse tror jeg skyldes en ekstrem hurtighet i lydgjennomgangen. Her er det ingenting som henger.

Bassen er generelt fyldigere og gir et mer solid fundament til musikken enn på våre referansekabel Valhalla, inkludert denne tilnærmet "rørklangen" som er en bitteliten smule romantisk med en slags halo rundt seg, (noen vil kalle det den typiske lyden av annenharmonisk forvrengning). Men som så absolutt har en kjerne av tyngde og fasthet. Men først og fremst er det mer kropp og fylde i mellomtonen som låter besnærende organisk når dette ligger i opptaket i for eksempel stemmer, men samtidig gnistrende krispt og detaljert både i mellomtonen og oppover.

Diskanten er et ikketema. Vi snakker om borgerskapets diskrete sjarm, det låter simpelthen diskret dyrt og uprangende. Her er det akkurat så mye klasse som man forventer; rommet er fornemt opplyst som av varme glødelamper i motsetning til det grønngule og sterile neonlyset i taket i rimeligere settinger. En nærmest gylden klang; på grunn av eller på tross av alt sølvet?

Det mest frapperende er likevel det fenomenale rommet, en tredimensjonalitet som både med hensyn til størrelse og presis holografi er nærmest spøkelsesaktig.

KONKLUSJON

Betramkablene gjør noe med lyden i anlegget som imponerte både undertegnede og samtlige i testpanelet på tross av den høye prisen. Alle opplevde også signalkabelen som den beste i den påfølgende gruppetesten! Likevel tror vi at høyttalerkabelen om mulig er enda bedre i forhold til konkurrentene. Men viktigst; vi støtter etter denne testen påstanden om at en kabel er minst like viktig som alle de

andre komponentene i anlegget!

Riktignok finner du i en annen artikkel i dette bladet et eksempel på at en annen forsømt komponent, nemlig forforsterkeren, kan være en minst like effektiv oppgradering pr. krone, men det forandrer ikke det faktum at en signal- og høyttalerkabel fra Betram kan være en fornuftig oppgradering for de med et allerede helt topp anlegg. Og er det litt lyst og aggressivt, typisk for altfor mange anlegg, så er det enda mer å hente!

En annen fordel med å forsøke oppgradering med kabler, er at disse er lette å transportere og enkle å teste i anlegget. Men selv med full returrett (og det bør du uansett ha!) kan det likevel lett koste deg dyrt!

Fordi anlegget ditt kan være verd det...

Pris: Bal. sølv signalkabel ca. kr 48.000 (1 m) Sølv høyttalerkabel ca. kr 149.000 (2x3m)

Importør i Norge: High End Internasjonal distr.: Audionord, Sverige

ANDRE MENINGER?

ANDERS ROSSNES:

Så deilig og organisk lyd. Og så megasvart stillhet mellom transientene. Bertram høres først ganske mørk ut, men alle detaljer er der. Her mangler ingenting. Og når cresendoet kommer...

Diskanten er utrolig oppløst, men så gullende ren at man kan oppleve den litt reservert. Også nivået lurer deg; her kan man dra på så mye høyere enn vanlig simpelthen fordi det aldri låter hardt og aggressivt. Det hele er totalt uanstrengt med masse forvrengningsproblemer og irriterende støy som man trodde skyldtes opptak, spiller, forsterker og høyttaler plutselig ELIMINERT; på grunn av en ledning!???

Utrolig også hva denne kabelen gjør for musikaliteten i anlegget. Vi snakker ikke lenger om et godt hi-fi anlegg, vi snakker om et fremragende musikkanlegg. Rådyr selvfølgelig, men den kan så absolutt være verd pengene for mange.

HÅKON ROGNLIEN:

Først legger man merke til den mørke klangbalansen. Men deretter blir man mest opptatt av den ekstreme gjennomsiktigheten i lydbildet! Men det er ikke den eneste kontradiksjon; her er også en herlig avslappet lyd som samtidig både er engasjerende og til dels dramatisk. Og dette absolutte fraværet av støy; også støy fra hva jeg trodde skyldtes helt andre ting enn kabelen. Og til slutt rommet; dette overgår alt jeg tidligere har hørt med hensyn til størrelse og holografisk presisjon kun ved bytte av en passiv ledning.

MEN, her mangler muligens også en smule utklinginging i presensnivået på grunn av en noe tilbaketrukket øvre mellomtone. Utvilsomt et aldeles glimrende kabelsystem. Men om det er verd pengene, lurer jeg litt på, gitt. INGEN kabel kan da være verd mange hundre tusen kroner?

TROND TORGESSKAR

Usedvanlig stort lydbilde. Usedvanlig ren lyd. Usedvanlig mangel på tradisjonell hi-fi opplevelse. Og usedvanlig holografisk presentasjon av artistene; totalt frigjort fra høyttalerne. Dog litt tørr og tilbaketrukket lyd i øvre mellomtone.

enkelte ganger er et hørbart problem, andre ganger slett ikke, uansett bruk av filtre.

EGEN ARTIKKEL

På grunn av sykdom har Celius i en periode vært fraværende fra markedet, men vi stilte oss positive til å teste ut hans nye kabelsystem med balanserte og ubalanserte signalkabler, høyttalerkabler og selvfølgelig strømkabler. Undertegnede tenkte å skrive en full test i dette bladet, men oppdaget at Trond Torgnesskar allerede hadde prøvd kablene i eget anlegg, og lot han skrive en "second opinion".

Artikkelen var imidlertid såpass god -og dyp at vi velger å trykke Tronds artikkel annet sted i bladet. Og det uten "andre meninger?" enn at både høyttaler- og signalkabelen rett og slett er rimelig nøytral, lettflytende og nøktern; og med bare en smule mangel på drama og størrelse som litt mindre imponerende enn de aller beste- og til dels mye dyrere...

Men nå lar vi Trond først beskrive hva han hørte i gruppetesten, uten å vite hva det var- og tydeligvis uten å kjenne igjen noen spesielle særegeneheter:

TESTPANELET

Trond Torgnesskar: Denne kabelen er homogen og nøytral uten at noe stikker seg ut i lydbildet. Mellomtonen er ørlite mørkere enn forgjengerne, men med imponerende god og kjapp bass. Felene har all den harpiks og struktur vi kan ønske, men dybdeperspektivet er litt grunnere enn de beste hittil.

Håkon mente at Celiuskabelen ikke var fullt så stram nedover som et par av de andre, men hevder at den låter ubesværet ved høye lyddtrykk, er harmonisk og generelt uangripelig i sin evne til å gjengi musikk. Jan melder til slutt at her er upåklagelig dybde og romopplevelse, at man opplever å være tett på utøverne og at det forøvrig er lite å bemerke av negative ting.

Og det mener vi i Fidelity må være veldig positivt i forhold til prisen!

Pris: kr 8.000 for 1m Produsent: Oblivion Tech. AS, Fagernes

BERTRAM PROXIMA SØLV SIGNALKABEL:

Beste lyd!

I løpet av sekunder var det full hakeslepp på 4 erfarne lyttere som ikke helt skjønte hva som traff dem; den beste lyden fra det velkjente referanseanlegget som de noensinne hadde hørt!

i har en full artikkel om Betramkablene lenger fremme i bladet, så vi skal raskt gi ordet til testpanelet. Men før denne gruppetesten var Bertramartikkelen allerede skrevet. Og jeg antok at høyttalerkabelen i dette tilfelle var enda viktigere for lyden enn dette ene strekket med balansert signalkabel.

Derfor fryktet jeg at de fremragende

kvaliteter jeg hadde hørt med dette kabelsettet ikke skulle slå helt igjennom på gruppetesten. Og med alle de komplikasjoner og generell usikkerhet dette måtte medføre; både for oss og for leserne. Vi hadde tross alt lagt hodet på blokken og utropt Bertram til den beste kabelen vi hittil hadde hørt. Og vi hadde slett ikke fordømt det hele som svindel; tross den ekstremt høye prisen. Dette var ikke amalgam, men rent sølv å se på og rent gull å lytte til! Mente undertegnede før den nådeløse blindtesten...

Men det tok bare sekunder fra vi hadde satt på den vanlige Ravelvalsen før 4 par haker datt ned på knapphullet og 4 åpne munner og 8 videåpne øyer stirret undrende på redaktøren; hva traff oss rett i følelselivet?

TESTPANELET:

Håkon: Rom! Farger! Liv! Relativt mørk i klangbalansen på grunn av et forsiktig presensområde, men glimrende kontroll og masser av plass til et lyd-panorama hvor artister og instrumenter oppleves i full størrelse. Den klart beste så langt. Jan: Dagens hittil beste på tredimensjonalitet og dynamikk. Og samtidig MEGET gjennomsiktig og absolutt uten slør. Og med en fremragende "renhet" i lyden med fravær av en rekke sedvanlige urokilder. Alt holdes på plass med eksemplarisk ryddighet.

Anders:Nå snakker vi musikk, ikke teknikk! Romantisk og litt mørk, men detaljert og med et utrolig finkornet og ekstremt detaljert lydbilde. Et grandiost lydpanorama i enorm bredde, dybde og høyde. Jeg vil ha mer, mer, mer...

Trond: Hvilken innsikt; et åpent panoramavindu rett inn til musikken! Og hvilket storslagent rom og hvilken ekstrem presisjon i plassering både i bredde og dybde. Og hvilken dynamikk! Musikken oppleves forbløffende fri for støy og fysiske begrensinger.

Bertram signalkabel ble til slutt vurdert som "beste lyd" av 3 av 4 i testpanelet.

Pris: kr 48.000 for 1m Distributør i Sverige og Danmark: Audionord Forhandler i Norge: High-End

